

Boos

2 Koningen 5:1-19

Ds. Ilonka Terlouw | Maart 2017, Crosspoint Nieuw Venneep

Kort lontje	Bitterheid	Gespannen	Roddelen	Je gekwetst voelen	Hartkloppingen
Afgunst	Met deuren slaan	Blijven discussiëren	Slapeloosheid	Schaamte	(willen) Slaan
Terugtrekken	Spotten	Steken onder water geven	Dagdromen	Irritatie	Frustratie
Hyperventileren	Medestanders zoeken	Heftig kritisch	Prikkelbaar	Denken in macht	Venijnig
Galgenhumor	Maag-problemen	Klagen	Passief agressief	Depressief	Afreageren op anderen
Ergernis	Feiten verzamelen	"Oude koeien"	Kwetsend worden	Wraakzuchtig	Je miskend voelen
Gaan voor wat recht is	Stilvallen	Troost zoeken	Nachtmerries	Woede	Rood aanlopen
In je schulp kruipen	Je stem verheffen	Waigen	De ander minachten	Afschuw	Er genoeg van hebben
Opstappen	Teleurgesteld	Verwijten maken	Afwijzing ervaren	Innerlijke dialoog voeren	Schuldig voelen
Woest	Beledigd	Gemeen	Haatdragend	Uit het veld geslagen

1. Hoge verwachtingen

De deur van het kleine huis opent zich, rustig en net iets langzamer dan je zou verwachten. De open deur riep verwachtingen op, de hoop van de aangekomen reiziger steeg. De reiziger had een behoorlijke reis achter de rug. Hij was moe, maar toch ook hoopvol. Er waaide juist op dat moment een wind rondom het huis, waardoor het moment bijna iets mysterieus kreeg.

In de deuropening verscheen een jonge man, die nederig en respectvol naar de statig geklede reiziger toeliep. Het viel niet te missen. Deze reiziger was een man van aanzien. Een man met een hoge rang in het leger. Zonder twijfel.

Toen was het moment daar. De legerofficier knielde. De jonge man bad. Mooie woorden. Plechtige zinnen. De spanning was voelbaar. De stem van de jonge man zwelt aan. Hij legt zijn handen op het hoofd van de officier, richt zijn ogen omhoog en roept uit: 'Je bent genezen!'

De jonge man geeft de officier nog een uitgebreide instructie mee om het reinigingsritueel te voltooien en een zakje bijzondere kruiden dat hij daarvoor moet gebruiken.

En terwijl de officier, nog overmand door het moment, opstaat, voelt hij zijn lijf aan kracht winnen. Nieuwe energie stroomt door hem heen. Hij voelt zijn huid veranderen en genezen.

Hij kijkt de jonge profeet aan: 'Dankjewel.'
'Tot uw dienst, meneer.'

2. Grote teleurstelling en woede

Hoe ontvullend is de realiteit van het daadwerkelijke moment zelf. Daar staat Naäman, bij de deur van het huis van Elisa. En de deur blijft dicht.

De profeet komt niet naar buiten. Er is geen ontvangst. Geen mooi gebed. Geen hoogverheven moment. Niets van dat alles. Een dienstknecht van Elisa komt enigszins gehaast naar buiten en zegt: 7x baden in de Jordaan. En voor de officier goed en wel van zijn paard af kan komen, is de knecht al weer weg. – Daar staat Naäman.

Ontvullend en wakker geschud uit zijn dromen, staat hij daar voor een dichte deur. Zó had hij het zich niet voorgesteld.

Even weet hij niet wat hij met het moment aan moet. Even is hij onthutst.

Maar al snel verstrakt zijn blik. Zijn kaken klemt hij krachtig op elkaar. En zonder een woord te zeggen draait hij zich om, stapt op zijn paard en gaat weg. ‘Wat is er, Naäman’, probeert één van zijn bedienden nog. Maar die woorden zijn olie op het vuur.

‘Wat is er, wat is er!?’ Kun je dat zelf niet bedenken!

‘Wie denkt die Elisa wel niet dat hij is!’

Natuurlijk weet Naäman dat hij zich misschien net iets té veel van het moment had voorgesteld, maar er bestaat toch ook nog zoiets als normen en waarden! Zó ga je eenvoudigweg niet met elkaar om! Totaal respectloos was dit. Respectloos! Een ander woord heeft hij er niet voor. En dan ook nog te durven zeggen dat hij zich moet baden in de Jordaan, de Jordaan! Alsof de Abana en Parpar niet goed genoeg zijn. Hoe durft Elisa Aram zo te schofferen. Ongehoord gewoon. Dit zal de diplomatieke relaties behoorlijk onder druk zetten.

Nee, aan dit spelletje doet Naäman niet mee, hier verlaagt hij zich als hooggeplaatste officier niet toe. Hij besluit de eer aan zichzelf te houden en vertrekt.

3. Waar gaat het mis?

Wonderlijk. Wonderlijk toch, wat hier gebeurt.

Hoe kan het, dat een reis die zo mooi en hoopvol begon, plots omslaat in teleurstelling en boosheid? In een vingerknip is het gebeurd. Weg is alle hoop. Zonder dat één van beiden ook maar iets verkeerd heeft gezegd of gedaan. Sterker nog, Naäman heeft niet eens de kans gekregen iets te zeggen. Zijn bezoek aan Elisa getuigt eerder van respect voor de beste man. Maar eigenlijk heeft Elisa ook niet zoveel verkeerd gezegd. Hij geeft Naäman immers precies dat waar hij voor kwam: een

oplossing voor zijn ziekte. **Beide waren vol goede bedoelingen en toch ontploft de boel.** Toch escaleert het. Hoe kan dat toch? Waar gaat het mis?

Ik kan me bijna niet voorstellen dat jullie dat nog nooit hebben meegemaakt. In ieder geval zullen velen van jullie hier wel iets van herkennen. Dat zich een situatie voordeed waar je met de beste bedoelingen heenging, waarvoor je ook je best hebt gedaan. Je zet je beste beentje voort. En toch loopt het vreselijk mis. **Misschien draag je die woede nu nog wel met je mee.**

Waar ging het mis?

In het verhaal over Naäman gaat er iets mis in zijn **verwachtingen-management**. Naäman had een bepaald plaatje in zijn hoofd over hoe één en ander zou moeten gaan. En als het dan anders gaat dan hij in zijn hoofd had voorgesteld, voelt hij zich diep gekrenkt, gekwetst en teleurgesteld. En tenslotte: boos.

Dat wil niet zeggen dat zijn verwachtingen belachelijk zijn ofzo. Helemaal niet. Naäman *is* immers een man van aanzien. Hij krijgt waardering en respect van iedereen. Dus het is niet heel vreemd dat hij dat ook van Elisa verwacht. Hij verwachtte dat die hem respectvol zou dienen met een mooi ritueel. Dat is toch ook precies de taak van Elisa, als Godsman en profeet?

Hoe begrijpelijk onze verwachtingen ook zijn, het zit vaak vol met aannames die niet kloppen. Vaak heb je verwachtingen die de ander eenvoudigweg niet waar kan maken. Neem nou Elisa, hij is geroepen om *God* te dienen. Het is uitgesloten dat hij Naäman zou zeggen ‘tot uw dienst’. Nee, hij kan enkel tot God zeggen: ‘Tot Uw dienst.’ Dat is zijn taak. En de God die hij dient, is een God die handelt zónder aanzien des persoon – dat is nou juist het bijzondere aan de HEER, daarom maakt ook Naäman (een heiden) een kans bij God op genezing. Trouwens, achter de

schermen heeft Elisa zijn nek behoorlijk uitgestoken voor Naäman hoor. Toen koning Joram vastliep in zijn woede, heeft Elisa zelf het voortouw genomen en zijn diensten aangeboden. Maar Naäman weet daar allemaal niets van. En daar gaat het dus mis.

4. Verwachtingenmanagement

Herken jij het dat boosheid, misschien ook wel jouw boosheid, soms te maken heeft met **onuitgesproken verwachtingen**? Kun je daar een voorbeeld van noemen in je eigen leven?

In de kerk kom ik het in ieder geval regelmatig tegen. Dat mensen bepaalde verwachtingen hebben van mij als dominee, soms bewust, soms ook onbewust. Je komt soms in een bepaalde gemeente, waar men gewend is dat een dominee zus of zo handelt. En als je het dan anders doet, dan kan er soms zomaar verwijdering ontstaan. Vaak onbedoeld en ongewild. Heel vaak weten gemeenteleden ook niet wat zich achter de schermen afspeelt. Trouwens, als dominee weet ik ook heel vaak niet wat zich achter de schermen bij een ander afspeelt. En daar gaat het dan weleens mis.

Neem Naäman nou – hij is een man van aanzien. Lees dat eerste vers eens: de koning staat aan zijn kant. God staat aan zijn kant. Maar misschien knaagt het wel aan hem, dat juist diezelfde God het toestaat dat hij aan huidvraat leidt. Onderhuids was er misschien al veel woede richting God, en dat komt er nu pas uit. Zou zomaar kunnen.

Een goed verwachtingen-management van *beide* partijen is dus essentieel. Maar wat die ander doet of zegt of vindt, dat heb je niet in de hand. Je kunt alleen maar jezelf bevragen: Ben jij bereid om je te realiseren dat jouw verwachtingen niet altijd leidend hoeven te zijn? Ben je bereid je eigen aannames te toetsen? Niets in te vullen voor de ander? Altijd eerst navraag te doen? (NIVEA / ANNA)

Mijn ervaring is dat heel veel mensen bij dat soort vragen instemmend knikken: ja, zeker, mee eens, zo zou het moeten. **Maar laten we asjeblieft niet vergeten dat de praktijk heel lastig is.** Want je moet dus bereid zijn **je eigen manier van denken onder kritiek te stellen.** Je moet bereid zijn toe te geven dat je aannames misschien onterecht waren. Je moet bereid zijn je verwachtingen bij te stellen. En bereid zijn te erkennen dat jouw boosheid dus misschien wel niet op zijn plaats was. Dat *jij* misschien wel fout zat. Terwijl het in eerste instantie leek, dat die ander jouw onterecht behandelde.

5. Destructieve boosheid

Omgaan met boosheid is lastig. Het vraagt heel veel van jou als persoon. Maar het is zó belangrijk. Want boosheid is van alle emoties die er zijn, één van de meest schadelijke emoties.

Kijk nou eens naar dit verhaal. Als er niemand had ingegrepen, had dit verhaal hier zomaar kunnen eindigen. Dat is toch bizar! We kennen Naäman van zijn genezing in de Jordaan, maar het heeft erom gespannen. Zijn genezing heeft aan een zijden draadje gehangen. Het verhaal had ook hier kunnen eindigen. Met Naäman die boos teruggaat naar zijn eigen land.

Dat is wat woede doet. **Met boosheid in je hart zit je altijd** – nou ja, bijna altijd – **op een dood spoor.** Het leidt nergens toe. Kijk ook maar naar koning Joram in dit verhaal. Ook hij is boos als hij gevraagd wordt Naäman te genezen. Zijn boosheid maakt hem blind voor de simpele oplossing, die eigenlijk voor het grijpen ligt. Waarom stuurt hij Naäman niet door naar Elisa? Deze Godsman woont praktisch bij hem om de hoek.

Dat is waarom we in de Bijbel regelmatig waarschuwingen lezen als het over boosheid gaat. Pas op: ga niet boos naar bed, want boosheid kan zoveel schade aanrichten! Voor jezelf – je kan er Gods heil zomaar door mislopen – maar ook voor anderen. Want voor je het weet, voel je je van binnen zo aangevreten door de woede dat je je op een ander afreageert. Vaak zijn het onze ongepolijste gevoelens die we dan nogal op ruwe toon verwoorden, waarmee je anderen kwetst.

Wat Naäman doet vind ik zo herkenbaar: **In zijn woede verliest hij het doel uit ogen.** Hij focust op bijzaken, zoals de manier waarop hij genezen had willen worden, en niet meer op de genezing zelf. Dan worden we boos om eigenlijk iets kleins, terwijl God nota bene genezing schenkt aan Naämaan! En vervolgens haalt Naäman er vanalles bij dat er helemaal niets mee te maken heeft: en raast hij door over de rivieren uit zijn eigen land.

6. Hoe reageer jij als je boos bent?

Hoe reageer jij als je boos bent?

Ken jij je eigen uitingen als je boos bent?

Niet iedereen reageert natuurlijk op dezelfde manier. Misschien herken jij je wel niet in de reactie van Naäman. Misschien ben jij wel meer zoals koning Joram. Hij voelt zich overvraagd en gaat kruipen in de slachtofferrol. Hij gaat zitten jammeren: 'O, ben ik soms een God.' Weer andere mensen zich in zo'n situatie: **'Ik ben niet boos, ik ben alleen verdrietig.'** Bij hen uit boosheid zich op dat moment in teleurstelling, naar binnen gekeerd. Iedereen heeft andere uitingen.

Hoe reageer jij?

Kort lontje	Bitterheid	Gespannen	Roddelen	Je gekwetst voelen	Hartkloppingen
Afgunst	Met deuren slaan	Blijven discussiëren	Slapeloosheid	Schaamte	(willen) Slaan
Terugtrekken	Spotten	Steken onder water geven	Dagdromen	Irritatie	Frustratie
Hyperventileren	Medestanders zoeken	Heftig kritisch	Prikkelbaar	Denken in macht	Venijnig
Galgenhumor	Maag-problemen	Klagen	Passief agressief	Depressief	Afreageren op anderen
Ergernis	Feiten verzamelen	"Oude koeien"	Kwetsend worden	Wraakzuchtig	Je miskend voelen
Gaan voor wat recht is	Stilvallen	Troost zoeken	Nachtmerries	Woede	Rood aanlopen
In je schulp kruipen	Je stem verheffen	Walgen	De ander minachten	Afschuw	Er genoeg van hebben
Opstappen	Teleurgesteld	Verwijten maken	Afwijzing ervaren	Innerlijke dialoog voeren	Schuldig voelen
Woest	Beledigd	Gemeen	Haatdragend	Uit het veld geslagen

Ik heb een lijstje meegenomen, van allerlei uitingen die wijzen op boosheid. Je kunt jezelf leren kennen, door dit lijstje door te lezen. Omcirkel in gedachten eens welke signalen bij jou vaak van toepassing zijn. Welke springt er het meest uit?

Hoe beter je je eigen signalen van boosheid herkent, hoe sneller je ook kunt ingrijpen. Je kunt dan adequaat reageren en op zoek gaan naar de oorzaak van je boosheid en passende maatregelen nemen.

7. Wat helpt jou uit je boosheid?

Een volgende vraag is om dan eens na te gaan wat jou helpt om goed om te gaan met boosheid?

In dit verhaal hebben zowel Naäman als koning Joram hulp van buitenaf nodig om uit hun boosheid te komen. De bedienden van Naäman gaan hem achterna en spreken hem aan. Ook koning Joram heeft hulp van buiten af nodig. Iemand die hem weer uitzicht biedt in een situatie die voor hem uitzichtloos is.

Wat een nederigheid van Elisa is daar voor nodig, zeg! Koning Joram krijgt een vraag om genezing. En hij dénkt niet eens aan Elisa. Zal Elisa zich niet gekwetst en gepasseerd hebben gevoeld? Waarom heeft de koning niet eenvoudigweg om zijn hulp gevraagd? Tóch biedt Elisa zijn hulp aan.

[Hoewel er bij ons allemaal verschillen zullen zitten, in onze manier van omgaan met boosheid,] leren we hier in ieder geval dat *wij elkaar* mogen helpen goed om te gaan met onze boosheid. Als gemeente zijn we daarvoor op elkaar aangewezen.

In beide gevallen, komen de buitenstaanders niet met harde verwijten. Maar ze praten het ook niet goed. Ze houden wel de persoon die boos is een spiegel voor en dat doen ze vragenderwijs, in de hoop dat die persoon zélf tot inzicht komt. Elisa stelt de vraag: “Waarom reageert u nou zou? En biedt dan zijn hulp aan’. De bedienden vragen Naäman, maar had u het wel gedaan als het een ingewikkelde opdracht was?

Zo kunnen we elkaar helpen. Zo mogen we de ander perspectief bieden. En zó komt het uiteindelijk toch nog goed met de ziekte van Naäman. Als je alle boosheid in dit verhaal op je in laat werken, is dat met recht een Godswonder te noemen.

8. Het jonge meisje

Over wonderen gesproken. Weet u wat mij in dit verhaal ontroert? Juist als ik zie hoeveel boosheid er in dit verhaal overwonnen moet worden, eer Gods heil in het leven van Naäman kan komen, raak ik ontroert door die ene persoon, waar we het nog niet over gehad hebben: Het jonge meisje uit vers 2. **Zij is de enige persoon die wél alle recht heeft om boos te zijn.** Zelfs bitterheid zouden we denk ik begrijpen en terecht vinden. Ze is nog maar ergens 10 jaar. Tijdens één van de strooptochten van de Arameeërs is ze meegevoerd uit Israël naar Aram. Daar is ze tot slaaf gemaakt.

Het contrast met Naäman kán haast niet groter. Hij wordt in het eerste vers met veel poeha geïntroduceerd. Het is 1) bevelhebber van het leger, 2) hij staat hoog in aanzien bij de koning, 3) hij werd zeer gewaardeerd, 4) de Heer had hem een grote overwinning laten behalen. De koning en God zelf staan aan zijn kant!

En dan lezen we in vers 2 over een jong meisje. Een naam heeft ze zelfs niet. Ze is buitgemaakt en tot iemands bezit gemaakt. Een slavin waar niemand oog voor heeft. Wie staat er aan haar kant? Niemand. Zelfs God niet – zo lijkt het. Waar was God toen die Arameeërs op strooptocht waren? Waarom is Hij niet voor haar in de bres gesprongen? Alles is haar ontnomen. Haar familie. Haar toekomst. Huis en haard heeft ze achter zich moeten laten. Wat komt er nu terecht van haar verwachtingen? Als er iemand het recht heeft om boos te zijn, dan is zij het wel. En toch kiest zij de kant van God. En de kant van haar naaste. Zij kiest voor liefde en medeleven en wijst Naäman de weg naar God en naar genezing. *Zij is wat mij betreft de heldin van dit verhaal.*

Naäman wijst ons op de grootsheid van Gods heil voor iedereen. Maar het meisje laat zien dat in dátzelfde Koninkrijk van God, de kleinste de grootste is. Zij, zonder naam, aanzien en zonder toekomst, is een instrument in Gods hand. Ze gaat de weg van nederigheid. Ze is klein en blijft klein. In het verhaal krijgt ze maar een enkele zin toebedeeld. En later komt ze ook niet opnieuw in beeld.

Maar door háár nederigheid en barmhartigheid wordt dit verhaal dat vól boosheid zit, toch nog een verhaal over het Koninkrijk van God. Een Koninkrijk dat heil en genezing brengt aan ieder die daar om vraagt. En een Koninkrijk waarin je niet zo klein en ongezien kan zijn, of je kan van betekenis voor God en je naaste zijn.

9. Wie ben jij?

Wie ben jij? Waar sta jij?

Welk voorbeeld volg je? Dat van Naäman of die van het jonge meisje. Beide horen bij het Koninkrijk van God. Maar beide vervullen daarin wel een heel andere taak. Wat is jouw plek in de gemeenschap van God?

Naäman deelt in Gods zegen. Maar dat gaat met grote moeite en obstakels. **Ben jij iemand die zich telkens op laat fokken? Boos wordt? En dan door een ander tot de orde moet worden geroepen? Ben jij een Naäman?** Weet dan dat God met open armen op je staat te wachten. Zijn Koninkrijk staat open voor je. Zijn heil, genezing, en de overwinning wachten je. God staat aan jouw kant. Laat alsjeblieft je boosheid geen blijvend obstakel zijn waardoor je dat Koninkrijk niet binnengaat.

Of ben jij meer zoals dat jonge meisje zonder naam. Zij staat aan Gods kant. Zij bouwt geef woede op. Zij heeft een manier gevonden om met de teleurstelling van het leven om te gaan en is met ontferming bewogen voor degene die haar pijn hebben gedaan. Ben jij meer zoals dat jonge meisje? Dan deel je persoonlijk misschien niet altijd in Gods zegen. Maar weet dan, dat je tot zegen zult zijn voor de mensen om je heen, voor deze wereld die Gods zegen zo hard nodig heeft.

Beide horen bij in het Koninkrijk van God. De ene deelt in Gods zegen, de ander deelt Gods zegen uit. **Voor beide is plek in het Koninkrijk van God. Voor hun woede niet.**